

Pomorie

*Průvodce Pomorie (Поморие)
aneb sůl a moře nad zlato*

P. James

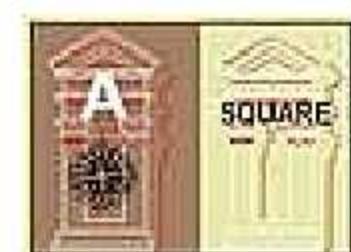
Asquare.cz

Pomorie

*Průvodce Pomorie (Поморие)
aneb sůl a moře nad zlato*

Napsal P. James

© 2020 All rights reserved

Obsah

Pomorie pro našince ráj?

Pomorijské pláže

Počasí

Mladé Černé moře

Jezero a solivar

Quo vadis?

Ikonické Madony

Co dnes bude k obědu?

Hvězdný posel

Kotvy

Mořská fauna a flora

Ptactvo

Horizont

Životní prostředí

Po pláži do Aheloy a Ravda

Disclaimer

Disclaimer

Toto dílo obsahuje materiál chráněný autorskými právy, jehož použití nebylo vždy výslovne povoleno vlastníkem autorských práv;

Toto dílo obsahuje odstavec, který zmiňuje myšlenky a názory autora a nemusí nutně odrážet oficiální politiku nebo postavení jakékoli jiné agentury, organizace, zaměstnavatele nebo společnosti;

Externí odkazy jsou poskytovány pouze pro informační účely; nepředstavují schválení pro žádný z produktů, služeb nebo názorů společnosti, organizace nebo jednotlivce. Chcete-li odpovědět na dotazy týkající se jeho obsahu, kontaktujte externí web.

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Pomorie pro našince ráj?

Začíná léto a vracím se do lázeňského letoviska **Pomorie**. Přeji si moře blahodárného moře. Tak jako ostatní, plánuji zaslouženě odpočívat, koupat se v moři, posilovat vitalitu, změnit stravu, prožívat něco nového, poznávat jinou kulturu a vytvářet si pěkné vzpomínky. Následující průvodce ale není o dovolené snů ani exotické ani luxusní. Charakter **Pomorie** jednoduše vyhovuje na prožití prosluněného relaxování.

Pomorie (*bulharsky Поморие*) je starobylé město a vyhledávaná turistická destinace <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pomorie>. V bezprostřední blízkosti lze nalézt extrémně slané *Pomorijské jezero*, nejsevernější z *Burgaských jezer*.

Letovisko **Pomorie** má své výhody. Přednosti města vystihuje jeho (*současný*) znak. Je zde čistý vzduch a **azurové moře**. Je zde mírné klima, klid malého přímořského města s tradicí lázeňství, produkce soli a **vína**. K tomu lze přidat přísun čerstvých ryb a plodů moře. Nelze opomenout výběr ovoce a zeleniny. Čas tu zdá se plyně pomaleji a přetrvává určitá zaostalost. Lze tu nalézt pocit bezpečí a svobody.

Výhodou Pomorie je velmi dobrá dostupnost [*E87*]. Lázně leží na výběžku Burgaského zálivu nedaleko antických měst **Nessebar** a **Sozopol**, temperamentní **Sunny Beach**, letiště a města **Burgas**... a daleko od průmyslových zón. Pokud vás na letišti v Burgasu přivítá bahnité aróma, tak za to může bulharské *Okavango*, přesněji jezera, mokřady a produkce mořské soli v sousedství airportu. Však také vedlejší produkty tradiční výroby mořské soli patří mezi důležité artikly Anchialo neboli Pomorie.

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Pro někoho mořská vůně, pro jiného aróma, nebo odér bláta, to charakterizuje Pomorie. Ve víru Pomorie to zavoní dobrým jídlem a pokud chceme aromatickými oleji, nejen z růží, ze kterých se vyrábí žádaná přírodní kosmetika.

Drogistické obchůdky nabízí léčivou *luga*. Jedná se o čištěnou solanku v různých baleních. Existuje také prostředek proti bolestem (hlavy) ve formě gelu s vůní skořice (BG transkripce: „*obezboljavašč gel*“, etiketa *Holy Lake*). Užitečným artiklem může být zubní pasta *Pomorin*. Sůl v supermarketech je nelogicky izraelská, řecká anebo tzv. himálajská. Ani atraktivní lastury, homolice, hvězdice atp. na promenádě nejsou původem z Černého moře.

Na úvod to postačí a než se vydám na pláže, tak uvedu, že se v dalších odstavcích soustředím na počasí, historii jedinečného moře, jezera a solivaru. Konečně se jako průvodce věnuji oblíbenému jídlu a některým zvyklostem. Pak astronomii a přílivu, kotvám, fauně a floře, všudypřítomnému ptactvu, životnímu prostředí a pozoruhodnostem Pomorie. Zhruba od poloviny se průvodce kapitolou *Quo vadis?* zabývá pěším výletem *Po pláži do Aheloy a Ravda*.

V tomto průvodci čerpám z osobních zkušeností z tuctu rekreací u moře v Bulharsku a Pomorie a také zdrojů podtržených přímo v textu anebo v příloze (*searches zdrojů*), plus také viz *disclaimer*.

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Pomorijské pláže

Pomorie (Поморие) je město a přímořské letovisko na jihovýchodě Bulharska, které se nachází na úzkém skalnatém poloostrově v Burgaském zálivu na bulharském černomořském pobřeží. Leží v Burgaské oblasti 20 km od Burgasu a 18 km od Slunečního pobřeží.

Jak lze na [mapě](#) vidět, Pomorie leží na podélném výběžku orientovaném jižním směrem do Burgaského zálivu. Východní a jihozápadní břehy města omývá moře, severní ohraničuje výčnělek jezera solivaru. Centrální pláže města jsou na vrcholu sezóny plně obsazeny. Houfy rekreatantů přechází na severní pláže. Čím severněji, tím menší výskyt lidí a o to tu evidentně jde. Za koncem silnice na severu je rekreatantů výrazně méně. Ale už i zde je o víkendu problém zaparkovat auto.

Nelze se divit, se se staví na lukrativních místech kolem pobřeží. Nová zástavba zásadně změnila ráz města. Přitom pohltila menší jezerní pozůstatek solivaru. Zdejší nové ulice lemuje přibližně 200 nových apartmánových domů a hotelů postavených „petrodolarovými“ investory. Neznám plán rozvoje města (2014-2020), ale nová ubytovací kapacita, v sezóně v letech 2016 až 2019 naplněná odhadem z max 15%, umožní ubytovat tisíce lidí. Převážná většina rekreatantů míří do Pomorie z Ruské federace anebo postsovětských republik. Na plážích, chodníku nebo ve frontě u pokladny se občas předvedou nevychováním. Většinu rusů tvoří ženy a děti. Nejlepší byty vlastní moskevští a petrohradští úředníci. Rozmanitost národností jako třeba v Nessebar tu jistě nehledat.

Ve zbytku rekreatantů mají tradičně silné obsazení Slováci. O víkendech na plážích relaxují Bulhaři. Vždyť Černé moře je největším bulharským přírodním bohatstvím a to si všichni chtejí všemi smysly náležitě užít.

Na výlety se jezdí za daných podmínek. Především nesmí být horko. Respektive, když je pod mrakem, méně než 30°C a nedá se koupat. To když naším parlance „*vlnitus gigantus*“ zavlají **červené** vlajky anebo fouká tak silně, že nás ostrý písek nemilosrdně vyžene. Někteří jedinci to nevzdávají a leží v závětrní mola z balvanů.

Protože je moře ze dvou stran na výběžku města, tak je možné, že protější břeh bude víc v klidu. Náhradní břeh ve městě působí všelijak jen ne rekreačně. Moře lemuje pobřežní ulice *P. K. Yavorov* s dlouhou řadou domů, stromořadím platanů, sochami na záhonech trávníků, vyvýšeným hrubě dlážděným chodníkem zdobeným palmami a břehem z balvanů vedoucí k resortu *Sunset* v západní části města. Do vody jsou po 100m zapuštěné nízké ocelové žebříky. U kraje je voda dospělému pod prsa. Tu a tam plave velká bílá medúza a skrze průzračnou vodu jsou vidět chuchvalce řas asi tak do tuctu metrů od břehu.

Můžeme odečist body za koberce vyschlých řas a travin včetně drobného odpadu, které na pobřežní cestě ulpěly evidentně dávno. Kromě pláží bychom tady ani nikde ve městě naboso nešel. Jinak čistota a úklid viz níže.

Nejširší pláž se nachází před zmíněným resortem *Sunset*. Moře je tu ke koupání o poznání nejteplejší. Od Pomorie na sever je srovnatelná pláž u Ravda a jižně Sarafovo. Ravda útesy viz níže. Kotví zde nafukovací

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

vodní atrakce, ale parasailing anebo různé polštáře tažené rychlým člunem nabízí na více plážích. Pomorijské pláže (cirka 5km) jsou poměrně úzké. Zato jsou příjemné, protože nejsou kamenité. Mají jemný, místy černý písek. Uvádí se, že písek je bohatý na železo a mangan. Místy písek hned u břehu střídá nakupená silná vrstva nadrobno rozdrobených škeblí. Dno moře u pláží se pozvolna svažuje a šumící vlny se rytmicky lámou v řadách za sebou. Když přes poledne odcházíme na siestu, zakotvený slunečník necháváme zavřený na místě. Je zde sice velké množství ptactva, zato žádné nebezpečné druhy tvorů, jmenovitě velcí žraloci, škorpióni, pavouci, smrtící hadi, ani ježovky. Ale nikde to není úplně bez rizika. Vzácně se v písiku vyskytuje druh ostnaté ryby a na konci srpna přichází invaze medúz. Pro pořádek zmíním, že město je teritorium nejen vyhublých koček ale také potulných špinavých psů ba i malé smečky psů lze vidět. Na jejich obranu nutno dodat, že jsem neviděl, že by pes nebo kočka úmyslně křížila člověku cestu.

Počasí

Jak jedno staré farmářské rčení říká: ANNUS PRODUCIT NON AGER, rok dává úrodu, nikoli pole, tak rekrentum vládne počasí. Od poloviny července už moře bouří spíše jen výjimečně, zato střídá celou škálu vlnění až po zcela uklidněnou hladinu. To dělá každý den na pláži jiný. Charakter počasí diktuje výrazně odlišné podnebí na vlnkém subtropickém jihovýchodě moře a sušším kontinentálním severozápadu.

V důsledku toho převládá trvalý vítr a vlny. Může se vyskytnout silná bouřka a velké kroupy z ní mohou natropit škody na kapotách aut. Přeci jen, Burgas leží na zeměpisné šířce 42.5048° N, podobně jako Dubrovnik 42.6507° N. Nepěstují se zde teplomilné olivovníky a to je znamením chladnějšího podnebí v porovnání s oblastí Středozemí.

Však už Řekové pojmenovali Černé moře názvem *Axenios*, podobné slovu *axenos* s významem nepohostinný. Slovo je asi původem z perštiny nebo feničtiny, pro temný a chmurný. Mořeplavce nevítalo prozkoumané Středozemní, ale moře neznámé, nepřívětivé, zamlžené. Později se objevuje řecký název *Pontos Euxinos*, což naopak znamenalo moře Pohostinné. Etymologie má mnoho příkladů vývoje pojmenování se zcela opačným významem z důvodu naklonit si přízeň bohů. Řecký historik a zeměpisec Strabo (c. 64 BC – AD 24) ve své práci *Geographica* popsal reálie této oblasti. Příležitostně se dnes setkáme s názvem *Euxine Sea* místo Black Sea. Dalším důvodem k pojmenování moře mohl být tmavý písek na plážích anebo bahnité dno moře.

Přestože je ráz počasí v červenci a srpnu poněkud jiný, pravděpodobnost oblohy oblačné z 15% je během poledne 15%. Když je nebe blankytné, tak se opakuje fenomén pozvolného dopoledního narůstání větru z moře až do pozdního odpoledne, kdy žár slunce poleví a ochlazující se vnitrozemí přestane pohánět jednosměrné proudění vzduchu. Z večera a přes noc vládne charakteristické ovzduší a aróma pomorijského jezera. Nejlepší vzduch je na pláži před východem slunce, kdy je údajně nejbohatší na ozón. Záporné ionty a jód uvolňují v plynné formě mořské řasy. Východ slunce a ranní pohyb na pláži nachází své stálé oblíbence. Ale i podvečerní dovdádění v šedobílé vodě má své kouzlo což je to běžným jevem.

Mladé Černé moře

Voda v prohlubni pomorijského jezera by neexistovala bez Černého moře, které vzniklo katastrofickým zatopením jezera s brakickou vodou cca před 7.600 lety tj. na konci doby ledové. Podle vědců, stoupání hladiny oceánů a moří zapříčinilo přelití moře v úžině Bosporu. K protrhnutí nejspíše pomohlo silné zemětřesení. Úžina je široká jen $\frac{3}{4}$ km a hluboká pouhých 32 metrů. Podle průzkumu hliněných vrstev usazených na dně v oblasti Varny až sem přišla masivní vlna roztáty Skandinávských a Alpských ledovců a permafrostů.

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

V nedávném zatopení spočívá jedinečnost tohoto moře na celé planetě. To že hustejší slaná mořská voda tekoucí z Marmarského moře spojeného Dardanskou úžinou s Egejským a Středozemním mořem je u dna, kdežto tenká vrstva s poloviční salinitou (17 až 19‰ tj. 19 g/l) plave na povrchu. Poloviční salinitu horní vrstvy v porovnání s oceány (38 gramů na 1 litr) způsobují velké evropské řeky Dunaj, Dněpr, Bug, Dněstr, Don, Kubán a Rioni.

Tyto řeky zásobují Černé moře obrovským množstvím vody odvedeným z téměř 1/3 plochy Evropy. To způsobuje proud vody, který převažuje směrem do Středozemního moře. Podle dostupných údajů, úhrn přítoku vody se ročně podílí přibližně necelými dvěma setinami objemu horní vrstvy (přibližně dvěma tisícinami celkového objemu moře). Snížená salinita je příčinou relativně nízké biodiverzity Černého moře,

protože většina mořských druhů vyžaduje alespoň 20‰. Horní vrstva vody má menší hustotu a její teplota se přibližuje teplotě vzduchu. Takže v létě je teplá, v zimě velmi studená a místy se tvoří led.

Horní vrstva se s hloubinou vodou téměř nemísí. Černé moře si tak můžeme představit jako vysokou sklenici plnou pěnivého moku, jejíž dno pokrývají usazeniny a nad vysokým sloupcem tekutiny leží tenká vrstva pěny. Vrstva pěny představuje hloubku do 150 metrů, ve které se vyskytuje mořský život a která je tím Černým mořem, jak ho známe.

Řeky ze svých delt přinášejí přehršel fytoplanktonu, pohlcující červené a žluté spektrum světla a tím opticky barví vodu do modro-zelená. Plankton činí moře relativně kalným. Fytoplankton představuje společenstvo jednobuněčných foto syntezujících mikroorganismů. Dominantními složkami jsou řasy, sinice a někteří prvoci. Fytoplankton tvoří potravu pro zooplankton. Zooplankton tvoří drobní živočichové. Svaly dna s mořským životem pokrývají souvislé vrstvy rozdrobených škeblí. Pod horní vrstvou až na dno v hloubce dvou kilometrů je Černé moře zcela odlišné. Voda má vyšší hustotu, salinitu a konstantní teplotu 9°C. Pod hloubkou 200 metrů už prakticky není žádný kyslík. Nežijí tam žádní mořští živočichové ani řasy. Hloubky moře obývají anaerobní bakterie, které rozkládají organický materiál klesající ke dnu z horní vrstvy. Tyto saprotrofní bakterie produkují sulfan (sirovodík H₂S) během recyklace aminokyselin obsahující síru. Hluboké dno moře pokrývá vrstva hnědo-černého minerálního kalu nasyceného silně toxickým sulfanem zapáchajícím po zkažených vejcích. Sulfan reaguje s některými kovy a prvky tak, že je barví do černa. Proto zde existuje černý písek, který vyplavuje na příhodných místech rozbouřené moře.

Jezero a solivar

Solivar vzniknul díky přírodní laguně. Mělká prohlubeň vznikla podle dostupných údajů silným

zemětřesením nedlouho před vznikem Černého moře přibližně o 2 - 3 tisíce let. Hladina nového nebo obnoveného moře velmi rychle vystoupala na úroveň okraje prohlubně. Mořská voda se do laguny doplňovala. Třeba jen během bouří či velkých přílivů. Laguna také mohla být uzavřená jen z části. Voda se povětrnostními vlivy odpařovala a sytila solí, která krystalizovala na mělčině.

V dávných dobách platila sůl za bílé zlato. Něco o soli - Halite: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Halit>
Vzácná sůl, bezpečný ostrov či výběžek nad mořem, kvalitní sladkovodní minerální prameny, dostupná

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

potrava aj. daly důležité podmínky pro založení opevněné osady. První osadníci byli asi kolonisté z *Apollonie*, tj. dnešního Sozopolu v 5. – 6. stol. před n. l.

Řekové nazvali osadu *Anchialos* (Αγχίαλος). Původní název pravděpodobně znamenal místo u slaného jezera. Podle bulharských historiků zde starobylý solivar existoval už před založením osady řeckými kolonisty. Není tedy jisté, kdy lidé začali s přeměnou laguny v jezero s pánevemi na odpařování a těžbu soli. Jisté je, že pro sůl a léčivé účinky uctívali jezero už Thrákové a Římané.

Pomorie bylo založeno starověkými Řeky pod jménem Anchialos (řecky Αγχίαλος). Tento název byl odvozen od starořeckého „anchi-“ („blízko“) a „als-“ (může znamenat „sůl“ nebo poetické neobvyklé slovo pro „moře“). Do latiny bylo překládáno jako Anchialus. Protobulhaři jej nazývali Tuthom, ačkoliv se v bulharštině častěji nazývalo „Anhualo“ (Anhialo) odvozené od řeckého základu. Za osmanské nadvlády bylo město nazýváno Ahyolu. V roce 1934 bylo přejmenováno na Pomorie z bulharského „po-“ (v tomto smyslu „blízko“) a „more“ („moře“) v souvislosti s jedním ze dvou původních řeckých významů.

Starodávná obživa, řemeslo a technologie přeměny slané vody na ceněnou krystalickou sůl se předávaly z generace na generaci. Tomu se říká tradice. Historicky ale proběhlo několik násilných přerušení kontinuálních rodinných vazeb na výrobu soli. Předně, sůl byla po staletí hybnou silou pro významnou část společnosti Anhialo. Celou dobu existence se zdejší sůl obchodovala převážně na území dnešního Bulharska. Malá část mířila do Turecka, Řecka, Rumunska a Gruzie, tedy do nedalekých a sůl produkujících krajin. Za důvod zájmu se uvádí specifické vlastnosti pomorijské soli.

Lukrativní obchod solí zajistilo Anhialo respekt mezi jinými pobřežními městy. Osmanské říše sice uvalila na obchod solí státní monopol, ale komunitě jménem *Ahyolu* se dařilo. Po pádu Cařihradu se zde usadily byzantské aristokratické rodiny a město si udrželo vůdčí pozici jako náboženské, ekonomické a správní středisko až do konce 19. století. O tom svědčila přibližně stovka renesančních a na svoji dobu velmi pohodlných rodinných domů, které si zde vrchnost vystavěla. Stejnými domy s typickou dřevěnou nadstavbou a centrální dvoranou uvnitř se dnes pyšní původně ostrovní, dnes umělecký Sozopol a perla Černého moře – Nessebar.

Anchialos byl osvobozen z osmanské nadvlády 27. ledna 1878 a stal se součástí Východní Rumélie jako centrum kazy v Burgaském sandžaku, dokud se Bulharsko roku 1886 nesjednotilo. Během 19. a 20. století město postupně ztrácelo na významu oproti rychle se rozvíjejícímu Burgasu. Stalo se centrem produkce soli a vína. Domov zde našlo mnoho emigrantů z Východní Thrákie, především z oblasti okolo Kirkclareli po první světové válce. Nahradili tak Řeky, kteří emigrovali v první dekádě 20. století a v roce 1906 založili v Řecku město Nea Anchialos.

Není bez zajímavosti, že v roce 1879 počet sečtených obyvatel činil 3267, tj. srovnatelně s dnešním městem Burgas, rostoucí především díky významnému přístavu, vývozu obilí a řemeslům. V září 2005 zde žilo okolo 14 600 obyvatel.

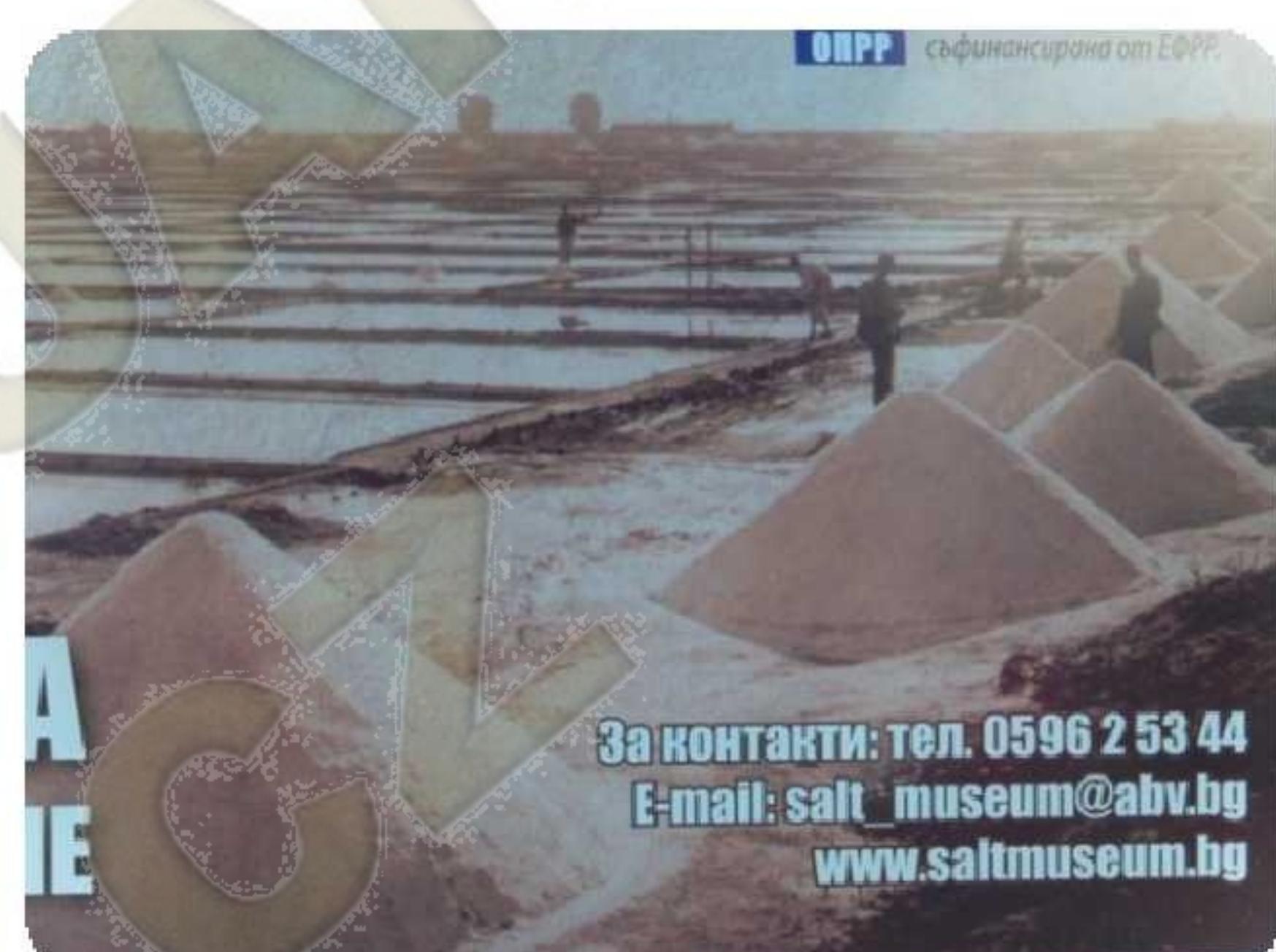

Anhialo definitivně ztratil svoji významnou roli na jižním pobřeží po velkém požáru založeném dne 30. Července roku 1906. Devastující požár zažehla rasová vlna *pogromů*. Rodák Yavorov napsal o pogromech báseň na obranu (již dříve) *zmasakrovaných Arménů*. V Pomorie bulharští běženci z Makedonie (Severní) vyvraždili asi 300 obyvatel řeckého etnika. Útlum výroby soli trval přes dvě dekády. V období před II. sv. válkou proběhla revitalizace páneví. Léta po II. sv. válce poznamenalo revoluční znárodnění průmyslu a také solivaru. Podnik řídila státní správa v letech 1949 až 1989. Po nastolení demokracie proběhly restituce a to se dotklo především pozemků solivaru. Ale až novodobí developeři zcela změnili charakter města.

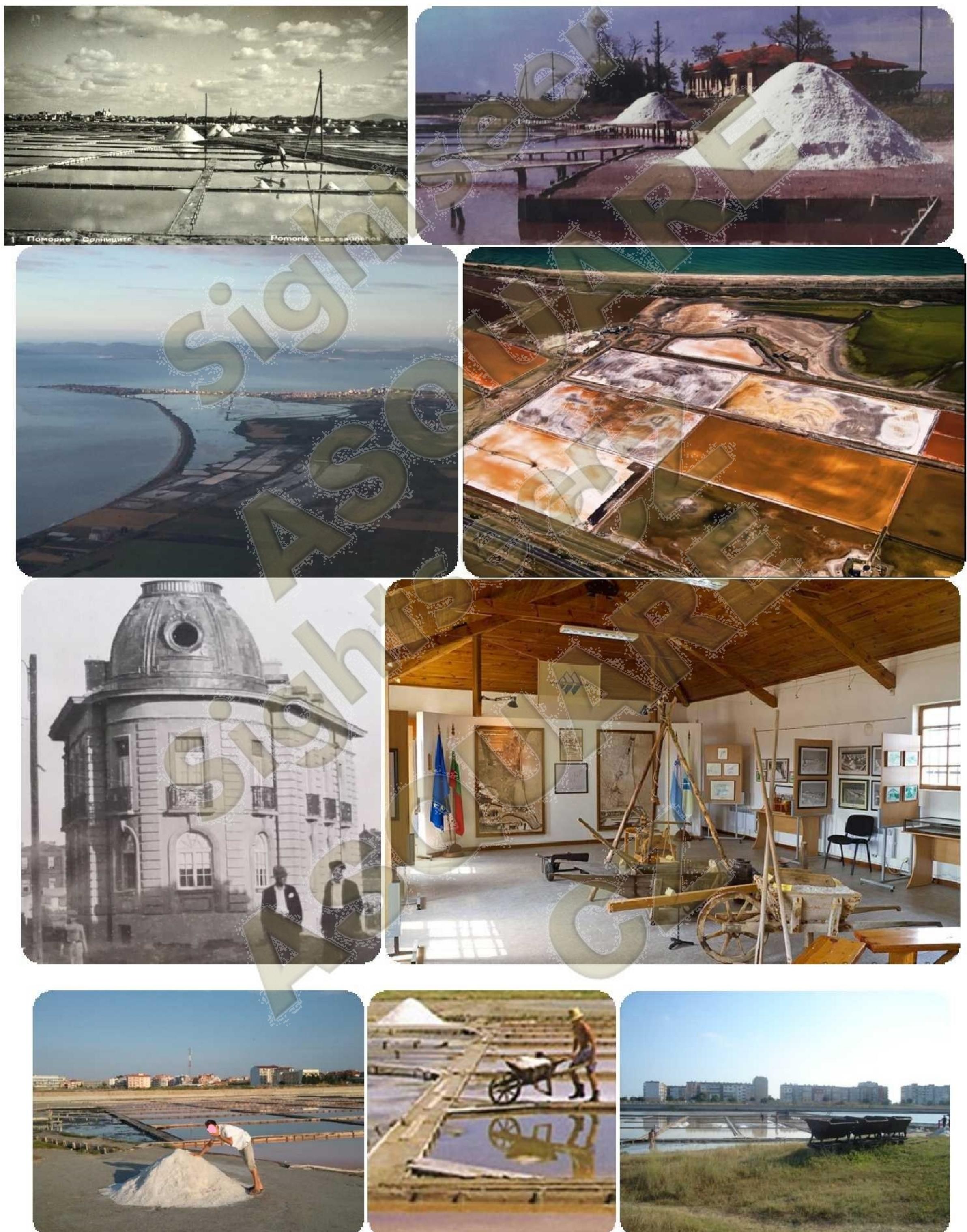
Každopádně, Bulhaři mají své národní hrdiny. Stačí číst názvy ulic. Jedním z nich byl *Ivan Vazov*, otec

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

bulharské literatury a bratr generála Vladimira Vazova viz. bitva u Doiranu v roce 1917. Bulhaři mají také báje, Thrácké hrobky, vládce aj. *Viz rešerše zdrojů přílohou tomuto průvodci.*

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlato

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Mořská voda se do jezera přivádí regulovaným řečištěm vedeným z jižního břehu. Přemostění koryta z fondů EU protíná Pomorie vedví na východní a západní část. Kameny dlážděná jímkou leží ve vzdálenosti asi 60 metrů západně od souběžné ul. Solna. Překvapením může být relativně prudký proud svědčící o množství odpařované vody v jezeře (odhadem 20 kub. m³ za 30s). Úzký a dlouhý přítok nijak neovlivňuje nepatrný příliv a odliv. Rozmezí přílivu a odlivu v Burgaském zálivu činí 11 cm a v důsledku návanu vody nepřesahuje 30 cm.

Mořská voda se v jezerech odkaluje a odpařováním zhušťuje. Voda se stává slanější a slanější postupným přepouštěním do menších nádrží a z nich do pánví. Proces koncentrace odpařováním končí krystalizací soli v síti mělkých, obdélníkových pánví. Až do roku 1981 se sůl vyráběla starobylou metodou. Jednotlivé solné pánve se odtěžovaly postupně. Na vrcholu produkce v šedesátých letech minulého století bylo pánví na tisíc. Pánve a kondenzační nádrže hraničily s městem v linii dnešní Solné ulice a na východě sahaly až k dnešní centrální pláži. Solivar omezoval rozvoj starého města a to vyvolalo komerční zájem o severní a rušení jižních pánví. Severní pánve byly rozšířeny už se záměrem průmyslové výroby, která vytěžuje pánve systematicky a naráz. Nicméně, jak už psáno, rok dává úrodu, nikoli pole, a podobně to platí i pro solivar. Přes zimu se sůl obchoduje, ale netěží. To umožňovalo pravidelnou rekuperaci přítoku, pánví a zařízení výroby včetně různých úprav ve skladování a balení soli. Budovy k tomu určené zanikaly se zrušenými pánvemi.

Salt Museum je technická a kulturní památka a unikátní muzeum evropského významu. Specializuje se na autentickou prezentaci řemesla a techniky výroby mořské soli slunečním odpařováním mořské vody starobylou technikou. Jednotlivých pánví muzea soli je na 40 a plocha každé pánve činí přibližně 100 metrů². Plocha muzejního solivaru zabírá dohromady 2 ha. Mezi exponáty muzea patří sbírka knih, kopie vzácných písemností a fotografií dokumentující zdejší výrobu soli. To doplňuje autentické vybavení, dřevěná kolečka, lopaty a úzkorozchodná kolej před muzeem s vozíky na dopravu soli.

Museum soli je v provozu od roku 2002. Součástí areálu je návštěvníkem zaměřené na sledování ptactva na jezerech. Z fondů EU bylo v roce 2014 přibudováno dřevěné podium na aplikování léčivého bláta, dětské hřiště, WC aj. U stadionu lze vidět přečerpávací systém, který slouží centrálním lázním.

Páchnoucím blátem či spíše kalem se lidé léčí údajně už od antiky. Kal je podle informací z lázní bohatý na vodík, hořčík, chór, vápník, sodík, sulfáty a obsahuje jako mořská voda dalších téměř 80 životně důležitých sloučenin, minerálních a stopových prvků, které najdeme v podobném poměru v lidském těle. Vzpomínám na mladého dělníka se slamákem vmačklým do čela, v krátkých kalhotách a holinkách, který tu provozoval starobylou techniku těžby soli. Osobitě vysvětlil, na kterém místě nabrat ten nejčernější, čerstvý mazlavý kal bez hrubého písku a že se na umytí musí použít čerstvá „luga“ čili louh neboli nasycená solanka. Také vypomínám na vysoké kužele čisté bílé soli. Musím zmínit nynější lepší přístup do jezera, který si tu lidé vyšlapali. Pokud vynecháme lázně, tak se to správné potentní bláto získává různě. Některí lidé je nabírají do

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

PET lahví přímo v jezeře před museem a jiní až u pávní na severu. Je to zkušenost pomazat se, nechat zaschnout a jít se opláchnout do moře. Jenomže, pronikavý západ není zážitek pro nosánky citlivých dětí a rekreatantů na plážích. Nutno zmínit, že rovněž velký solivar u letiště Burgas má své plavecké bazény se solankou a léčivým kalem v blízkosti moře.

Se solivarem je také spjatý pozůstatek ochranné kamenné zdi. Nejstarší dochovaná část zdi se schovává za domem u ul. *Slivnica*, naproti ul. *Losapska*. Vznik této části je datován do doby Osmanské říše. Zed' byla postavena kvůli odvodu nežádoucí dešťové vody, proti pouličnímu prachu a zamezení přístupu chovného dobytka. Současně s obnovou solivaru v 30. letech probíhala obnova zdi. V této době byly zbudovány odtoky pouliční vody do moře. Většina zdí pak byla opět rozebrána roku 1957. Pozůstatek zdi prošel rekonstrukcí s přispěním EU v roce 2005.

Na východní straně dělí jezero od moře dlouhá hráz z přírodního písčitého břehu a umělý násep z balvanů. Po náspu vede úzká cesta, po které se pěšky nebo na kole můžeme dostat k pávním na severu. V porovnání s novodobým závodem u burgaského letiště je plocha pomorijských solivarů menší.

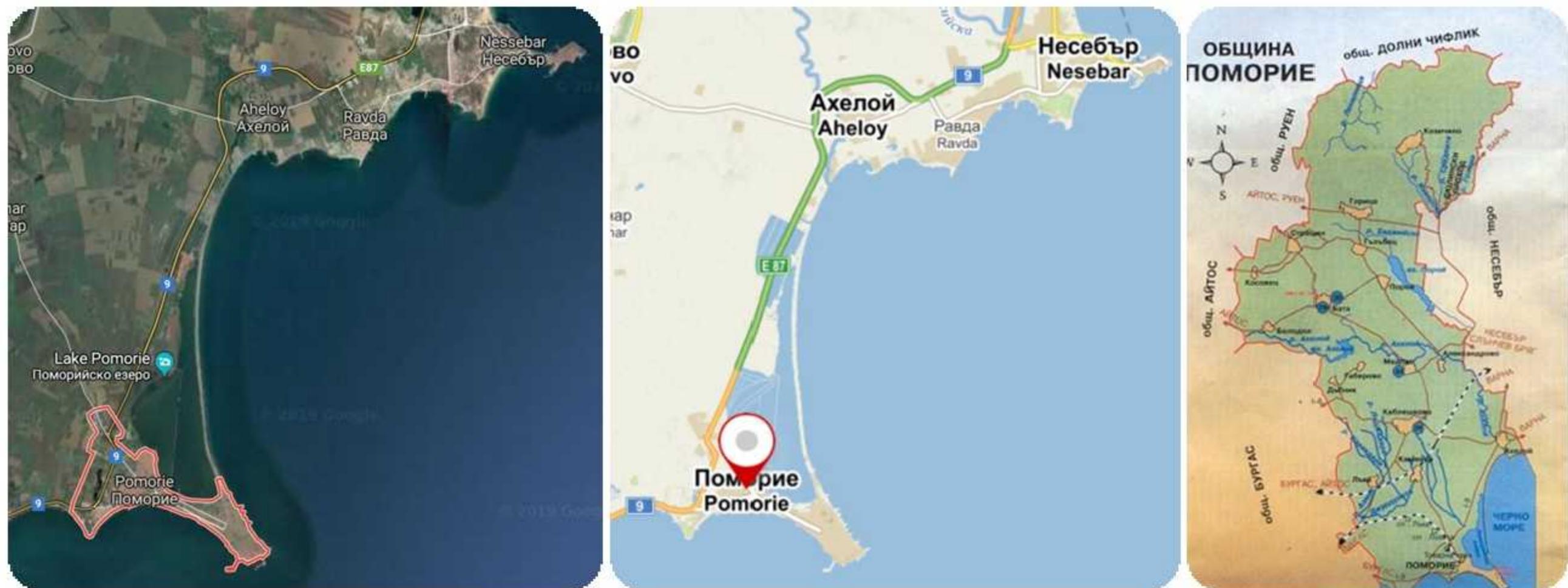
Webové stránky lázní a sanatorií se shodují na pozitivních účincích léčivého kalu, solanky a procedur v kombinaci s pobytom u moře. Vždyť už zakladatel medicíny Hippokrates používal talasoterapii, tedy léčbu mořskou vodou. Léčí se záněty, osteoartritida, artróza, post trauma, po-zlomeniny, neuritida, částečná paralýza, dětská mozková obrna, neplodnost, prostatitida, suché ekzémy, kožní a respirační nemoci, ztráta vlasů a minimálně dalších 20 indikací. Na druhou stranu nelze doporučit aplikaci v případě bolesti kloubů způsobené lymuskou boreliózou.

Existuje několik metod „*kalolečenie*“, které se mají opakovat v délce alespoň dvou týdnů. Mezi nejstarší patří sezónní egyptský či nilský postup spočívající v rozehřátí pokožky na slunci, aplikace silné vrstvy kalu a střídání vyschnutí na slunci a opětovných namáčení v moři. Jinou metodou jsou zábaly do rozehřátého kalu. Ale člověk to nemá přehánět. Jak uvádějí weby lázní, každý se má poradit s lékařem. Rozumné laické použití je natírat kalem pouze určité partie těla, klouby, kříže atd. a nechat působit cca 20 minut.

Quo vadis?

Kam kráčím? Průvodce po Pomorie okořením či spíše osolím pěším výletem podél solivaru a břehu zálivu moře na pláže Aheloy a dál do Ravda. Počítám s písčitým terénem a vzdálenosti. Přitom se chci podívat na zajímavé reálie Pomorie a poohlédnu se, kde dnes dobře povečeřím.

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Dnes 7. července Slunce vychází 5:40. V Praze vychází za 20 min. U dveří mě zaujala pozvánka na slavnost (59. výročí) "Yavorov Days". V programu se píše, že na počest pomorijského rodáka Poyo Yavorova (1878 - 1914), romantického poety (génia, revolucionáře a také nešťastníka) pořádá obščina (obec) Pomorie recitál u jeho sochy a verších z kamene na promenádě, a zádušní mši v pravoslavném kostele Narození Sv. Bohorodičky.

Zastavit se v chrámu *Sv. Rozhdestvo Bogorodichno* z roku 1890 a zapálit voskovou svíci je naším rituálkem. Je to podobné jako uctění milosrdenství

Pražského Jezulátka při výletech do Prahy. V Pomorie také děkuji za zdravé děti ale i za návrat sem. Při příležitosti cyrilometodějské slavnosti na Velehradě děkuji i za naše latinské písmo. Interiér zdobí ikonické obrazy a velké svícny plné tenkých obětních svící. Na hořící svíce, pietu, ikony, sortiment obrázků dohlíží tiché farní dámy.

Svébytný je způsob vyzvánění ve věži. Opakuje se sled tří úderů na jeden zvon. První úder je hlasitý, druhý střední a třetí slabý. Každá série má jistou odlišnost, v rytmu, nebo v razanci a dozvucích, prozrazující, že se jedná o manuální zvonění. Podle pravoslavného kněze v černé sutaně a s plnovousem se zvoní jedenáctkrát ve 4 hod odpoledne každý den.

Ikonické Madony

V Pomorie jsou mimo jiné k obdivu ikony Madony a dítětem a kromě kostela a monastýru Sv. Jiří k dostání v některých obchodech a na recepcích.

Pojem Theotokos řecky θεοτόκος (rusky Богородица, Bogorodica) znamená „nositelka Boha“ či „Boží rodička“, Bohorodička. Jedná se o titul, který církev již ve starověku připisovala Ježíšově matce Marii a který byl schválen Efeským koncilem roku 431 jako dogma.

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Co dnes bude k obědu?

Poradit kam zajít na dobrý oběd nebo večeři je subjektivní a nevděčný úkol. Vezmu to přes povídání o výletu. Ke snídani mám kulatý „gevrek bez náplně“ neboli „*bublik*“ od pekaře na ul. P. Stoyanov. Bublik je tradiční měkké pečivo, sladké, poněkud mastné a sezamem posypané. Pekař zásobuje bublikáře, který nosí gevreky zavěšené na čakanu a prodává je na pláži. Tam si dopřeji kukuřici respektive *kukurúz* či *carevici* od dua trvalých borců přenášejících kovový hrnec, kteří s bublikářem, lehátkářem a plavčíky tvoří základnu koloritu pláže.

Nečastěji snídám *ajran* případně bulharskou jahodovou *Activii* s vlákninou. *Ajran* je typický balkánský, původně turecký, slaný jogurtový nápoj. Také se mu říká *kiselo mlyako*. Obsahuje endemickou bakterii *Lactobactericum bulgaricum* a *Streptococcus thermophilus*. Bulhaři příkusuji jemný štrúdl se špenátem nebo sýrem (*banica*), který pekař musí péct.

U agentury *Turancar* vidím plakát na výlet do oblíbené folklórni vesnice *Orizare*. *Orizare* vítá hosty chlebem se solí, nabízí prohlídkou vesnice, večeři a tradiční zábavný program zakončený moderní hudbou k tanci. Máme možnost vybrat si z nabídky kvalitních vín místo slabého vína ze soudků. Nezávisle na sobě se s více lidmi shodujeme na vysoké kvalitě pomorijských vín a prémiové značce vinařství *Black Sea Gold*.

Procházím kolem nemocnice specializované na rehabilitační léčbu *MBZALP* (*Sanatorium ministerstva zdravotnictví, dříve obrany*) a mířím po hlavní ulici ke *Grand Hotelu* (*Anhialo Balneo & Spa Center*). Na křižovatce směrem na západ za velkolepým stadionem *OFK Pomorie* se nachází *Muzeum soli*, o kterém již byla řeč.

Jdu kolem lodžiové restaurace *Sv. Sv. Peter i Pavel*. Naproti je stylizovaná chatrč jako plážový bar a restaurant *Čajka*. Dobré plážové bary poblíž jsou např. *Raja* a *La Habana*. Konkurence je neúprosná. Co se týče restaurací, situace se mění každou sezonou. Pomíjím podniky, kde vysedává kompars nebo kde se snobí rusky mluvící smetánka (*Rose Gardens* např.). Prostě, já a moji drazí zkoušíme konzervativně a vracíme se tam, kde jsme byli mile obsluženi a spokojeni.

Pro srovnání beru za zkoušku jídlo, kterému se říká „*Sač*“. Jedná se o větší mísu či pánev (3 - 4 porce) s kuřecím, nebo v kombinaci s vepřovým a nejlépe i jehněčím masem. Kromě chuti, lehké vůně koření (pepr a *cubrica*, česky *saturejka*) a estetiky, hodnotím pozitivně, když je masa větší polovina. Poměr kousků

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

zeleniny musí být vyvážený. Nesmí dominovat lilek, papriky, ani cibule. Na zpestření je rajče a brambora. Maso musí být naprosto měkké, lahodné chutě evokující domácí chov. Kuřecí maso může být světlé, před pečením kvůli křehkosti potřené citrónem. Mám rád, když po posledním kousku nezůstane na pánvi vrstva výpeku a když se maso se směsí zeleniny sejdě na míse až na posledních 10 minut. Servírováná mísa musí vařit a syčet. Pánev musí být řemeslná, poctivá litina se dvěma dřevěnými úchyty. Sortiment kvalitních pánví nabízí např. obchod na ul. Glavnata. K tomu je dobrý čerstvý šopský salát a nesolené hranolky. Hranolky musí lehounce vonět jen a pouze po slunečnicovém oleji. Nejen takový „Sač“ umí v léta ověřené, celoročně provozované restauraci Chichovce (Strýcové; roh ulitsa Pazarna a Knyaz Boris I.) Milá je Stefani jen o ulici dále Lozengradska, delikátní Majan (roh ul. Car Samuil a Dunav) a ve stejném nadprůměrném duchu Barbut (ul. Aheloy 7).

Na rušné ulici Kraybrezhna je podél centrální pláže řada hospůdek (*mexana*), restaurací a barů. Do restaurace (dříve Pastissima) na pláži po schodech dolů zve svérázný obtloustlý Turek, ale já zde blahosklonný nejsem. Ulice má výhodu výhledu na moře a hojnou hladových lidí. O hosty zde mimo jiné soupeří Neptun, Rusalka, Orfey, Fantazia a řecký Omar. Omar také provozuje trendy avšak velmi dobrý bar u přístavu. Slabinou restaurací je, že se jídlo donáší přes ulici. Do některých kuchyní lze nahlédnout z baru. V zadní ulici Vitosha za otevřenými dveřmi dvorů se krájí zelenina a odehrává kulínářské tajemství těchto podniků.

Jdeme-li dál, pokračujeme pobřežní ulicí, která mírně stoupá k zákoutím nejstarší části Anchialo. Před zatáčkou se připojuje pěší cesta. Cesta ústí na nejdelší kamenné molo v Pomorie, pokud vynecháme starý a nový přístav (otevřený 2016). Na samém konci mola je o poznání chladnější a vane čerstvý vítr. Je vidět maják, velké lodě u Burgas a dál na jih přes záliv letovisko Chernomorets a Sozopol.

Na návrší Anchialo stojí kamenná stavba pravoslavného chrámu Proměnění Páně (*Preobrazhenie Gospodne*. Vysvěcen L. P. 1765). Byl postavený na místě menšího chrámu z IX. století zničeného roku 1760. V sousedství se nachází pár původních domů z doby renesance. Zde stojí za zmínku dvě dobré restaurace. Skrytá Panorma a U Američana. Do staré části města stylizace s Harley Davidson a strýčkem Samem příliš nezapadá.

Dál v centru se nachází celý puget restaurací. Poblíž letního kina je vyhlášená řecká restaurace Paros. Řada restaurací a bister je mezi starým přístavem a zrekonstruovaným molem. U mola přistává rudý plechový katamarán Kyk (Burgas) a „koráb“ Nia. Hned za rohem je Messalina, bistro a noční disko. Dobré je bistro se žlutými slunečníky Ariana. Doporučuji žraloka (*ayula*), nebo makrelu (*scumria*), oblíbenou *caca*, či *biala ryba*, a šopský salát, hranolky se *syrenie*, *nalivna birra* a malá *menta* na zažívání. Načepované pivo musí být ledové. V běžném prodeji preferuji Šumensko, případně Kamenitza, neurazí Zagorka ani Ariana.

Hodí se zmínit pitná voda. Na pití kupuji balenou, občas piji bez problému z vodovodu. V roce 2016 proběhla rozsáhlá rekonstrukce páteřního vodovodu v Pomorie.

Dále máme dobrou zkušenosť s restauracemi St. George a Club 24 v centru. Poctivé řízky servíruje restaurace Bistro Bríz na rohu Solna a Tzar Ivan Alexander. Hned vedle Bríz je supermarket Mega. Mega má lahůdky a jídelnu, kde nabízí standardní stravu, např. lehkou plněnou papriku, rýži se slávkami, restovanou zeleninu, oriz se zeleninou, kuřecí a vepřové maso, ryby atp. Pravděpodobně se odtud jídlo distribuuje do jiných podniků. Podobné chutě, byť menší menu nabízí bistro naproti MBZALP. Zde i Mega nabízí po 23

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

hodině zbývající jídla za polovinu. Jistěže na čerstvost a kvalitu jídel si je třeba dát maximální pozor.

Mimo jiné, v Mega mají na výběr různé druhy černých oliv a bílých balkánských sýrů. Sýr se nazývá feta a vyrábí se z ovčího nebo kravského mléka. Od nepaměti tvoří základní složku bulharské kuchyně a tak se bez něj neobejde žádný šopský salát. Jeho přípravu zvládne snad každý.

Zmíním čerstvá vejce. Ty zde k dostání mají vynikající chuť, mnohem lepší než u nás běžné v řetězcích.

Doporučuji pikantní ljutěnici *Deroni*. Chutná třeba k vařeným bramborám jen tak nebo s nasekaným koprem.

Ovoce a zeleniny si tu hojně dopřáváme. Zelinářů je v Pomorie dosti. U radnice je menší tržnice. Obcházíme a pečlivě vybíráme. Dobří zelináři svoje zboží neustále ručně probírají a rafičí. Mezi nejoblíbenější ovoce patří borůvky, jahody, diskové broskve, hrozny, druhy melounků, a vlastně vyzkoušíme téměř všechno, na co máme chuť, co voní a vypadá čerstvě. Kromě malin, protože se při oplachování rozpadnou. Pomijím avokádo, tedy pokud se výhradně nejedná o mexický druh s hrubou tmavozelenou slupkou téměř zralé konzistence bez známky zahnědnutí kolem stopky.

Vynikající jsou nepražené pistácie a ořechy kešu na čínu. Vyzkoušené mám od fy. *Florivest*, balené po jednom kilu v průhledném celofánu. Doporučuji přivonět jako k ovoci a pár dní sledovat, jestli nejsou napadené škůdci.

Jinak, děti nepohrdnou sladkou palačinkou a čerstvou zmrzlinou na váhu Raffy (u *Fontain bar a pizza*). Stabilně plno má kafé-cukrárna *Zahapo*. Patří do malé skupiny pomorijských podniků otevřených celý rok. Lze zde doporučit typický bulharský dezert *baklava*, což je sladké pečivo plněné ořechy a sirupem. V případě appetitu na pizzu doporučuji jednoduchou Margheritu z pizzerie Sparta. Je prostě boží!

Hvězdný posel

Náš vesmír nejspíše kypí životem. A tak neváhejte po setmění přistoupit k astronomovi, který na promenádě v ústraní rychtuje větší tubus zrcadlového teleskopu. Jeho zasvěcený pohled na vesmír můžeme ocenit. Zejména, nazírá-li černomořskou „optikou“. Bezesprou, Astronomie a měření času sehrály důležitou roli v námořní navigaci. Prostřednictvím astronomie můžeme zahloubat do mechaniky přílivu a odlivu.

Bohužel, přesvětlená obloha a oblačnost nad mořem pozorování oblohy nesvědčí. Ale nezasvěcené nejspíše překvapí detaily kráterů na rozhraní světla a tmy (*terminátor*) na povrchu dorůstajícího Měsíce. Za nejkrásnější lze považovat planetu Saturn, jehož prstence jejich objevitel Galileo Galilei nemohl rozpoznat a jsou na fresce Valdštejnského paláce v Praze. Dalšími krásnými objekty pro teleskop jsou Jupiter a Mars, nacházejí-li se v příhodné pozici. Úžasnou náhodou by byla kometa.

Léto se přímo nabízí k pozorování meteorů, jen tak očima sledovat fáze Měsíce, konjunkce planet a Mléčnou dráhou. Je to příležitost poznávat antická souhvězdí, určit si jen nejasnější hvězdy arabských názvů a spojit základy astronomie s klasickým vzděláním řecké mytologie. Pomoci nám k tomu může mapa hvězdné oblohy, kruhová planisféra k dostání na kterékoli hvězdárni, a skvělé aplikace na tabletu.

V létě se nabízí především pohled jižním směrem do středu naší Galaxie v souhvězdí Střelce a na zajímavá souhvězdí Štíra a Hadonoše. Štír je mimo jiné pozoruhodný svojí královskou hvězdou Antares, jedna ze čtyř, podle kterých se kdysi dělily roční období: *Aldebaran, Antares, Fomalhaut a Regulus*.

Dosti opomíjený je rovníkový Hadonoš neboli *Ophiuchus*.

SERPENTARIUS. THE CONSTELLATION. The serpent is represented by the constellation Serpens. Ophiuchus was one of the 48 constellations listed by the 2nd-century astronomer Ptolemy, and it remains one of the 88 modern constellations. It was formerly referred to as Serpentarius (/sɜːrpən'tɛriəs/) and Anguitenens. According to legend, the Serpent Bearer constellation had two

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

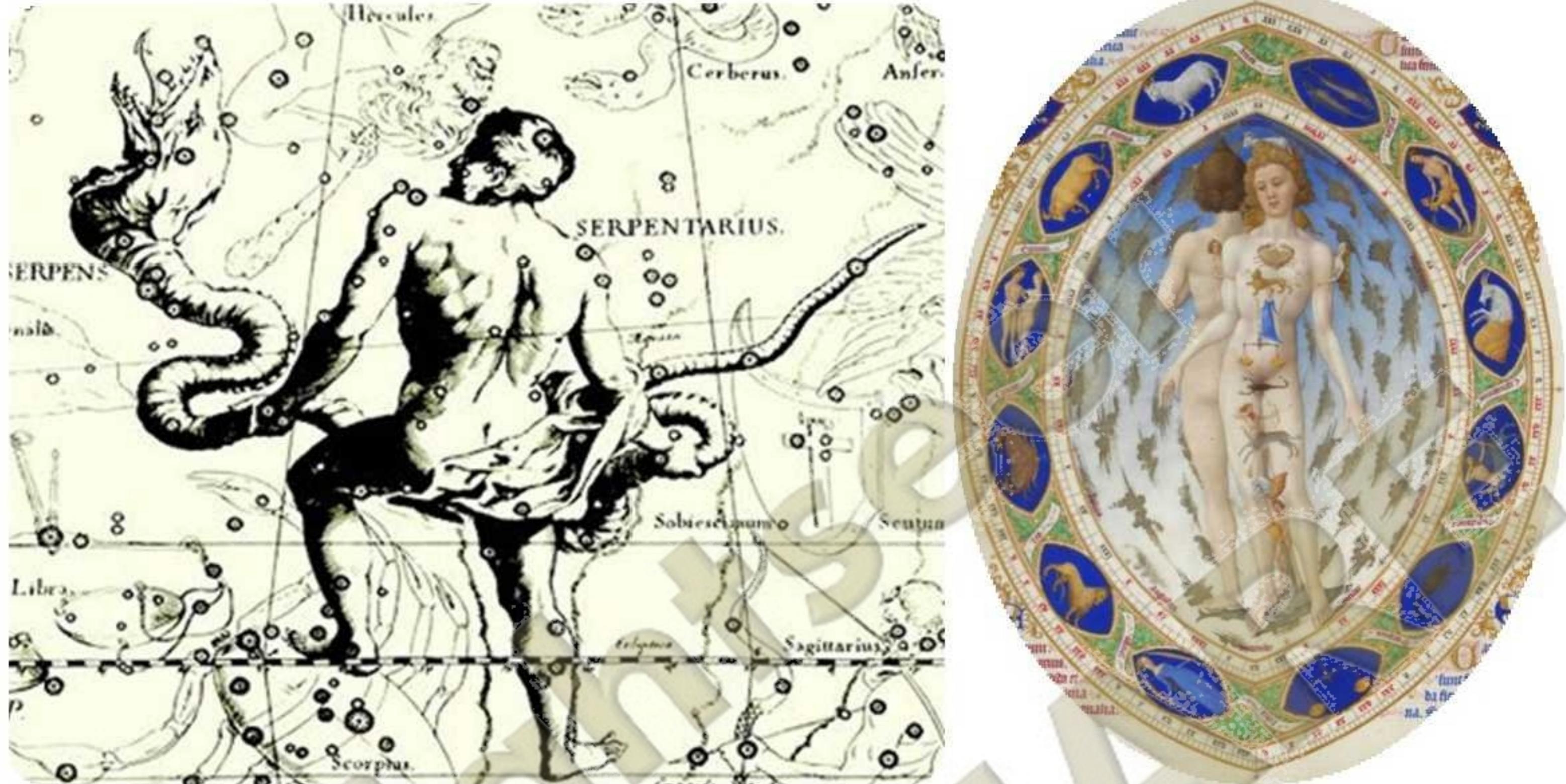
planets—one covered in fiery molten lava and the other consisting of a large swamp.

Totíž, je to třinácté souhvězdí v pásu zvěrokruhu. Přestože nepatří mezi tradiční astrologická znamení zvířetníku (zodiak), nese majestátní Hadonoš (Helénský bůh Apollón, syn Dia) v rukou hada na rozsáhlé části severní sféry. Byl přijatý za boha mnoha starověkými lékaři, podobně jako antický Asklépios, obě mnohem dříve než patroni Svatý Pantaleon a světec Lukáš (kultem od r. 1354).

S lékařstvím se pojí tradiční symbol mediků tzv. *Caduceus*. Atributem není dvojice jedovatých hadů, nýbrž parazitující červ, kterého odstranit tyčinkou vyžadovalo velký cit a um. Ovšemže se to sem velmi hodí.

Vždyť Pomorie je městem lázní, lékařů, zdravotního personálu a teď i hadonoše.

S dávnými lékaři a zvěrokruhem souvisí anatomie člověka a vibes, které v dnešní době rezonují v plné síle různými životní styly a péči o nás samotné.

Před vynálezem klasického kompasu se námořníci v noci orientovali podle hvězd a Měsíce. Měsíc může být patrný i při zatažené obloze. Za úplňku osvětuje moře. A jak známo, způsobuje příliv a odliv.

Přesněji, pravidelné stoupání a klesání neboli dmutí mořské hladiny představují slapové jevy, které se dějí v důsledku gravitačních sil Měsíce a Slunce. Na Měsíc zase slapové síly působí mimo jiné tím, že se od Země vzdaluje, rychlostí asi takovou jakou nám rostou nehty.

Slapové jevy jsou nejvýraznější během novoluní a úplňku. Slapové působení Slunce a Měsíce má srovnatelné amplitudy. Vyrovnají-li se tedy všechna tři tělesa Slunce, Země a Měsíc na spojnici, působení se sčítá a nastává tzv. skočný příliv, který je výrazně větší než ten „běžný“. Naproti tomu pokud Slunce, Země a Měsíc utvoří trojúhelník s pravým úhlem u planety (v tzv. kvadratuře), vliv zbylých dvou těles se téměř vyruší a objevuje se tzv. hluchý příliv nebo odliv. Ve fázích dorůstání a ubývání Měsíce se tudíž slapové síly částečně vyruší.

Vzájemná rotace těles Země a Měsíce kolem společného těžiště, které leží pod povrchem přivrácené strany Země, vyvolává odstředivé síly. Odstředivý příspěvek na dmutí hladiny vody je nejsilnější během tzv. Skočného přílivu. Takže na přivrácené straně k Měsici převažuje gravitační přitažlivost a na odvrácené setrvačná odstředivá síla. Působením sil proto vznikají na světových oceánech dvě přílivové vlny, na straně přivrácené Měsici a současně i na straně protilehlé. Obě přílivové vlny se pohybují po povrchu Země od východu na západ spolu s pohybem Měsíce. K přílivu tak dochází při průchodu Měsíce nad příslušným poledníkem jednou za půl dne, přesněji každých 12 hodin 25 minut a 14 sekund. Interval mezi přílivem a odlivem na stejném místě je tedy 6 hodin, 12 minut a 37 sekund.

V Burgaském zálivu hladina moře osciluje v důsledku přílivu a odlivu 11 cm.

<https://www.tide-forecast.com/locations/Pomorie/tides/latest>

Výška vlny přílivu také závisí na tzv. deklinaci Měsíce. Kromě vzájemné polohy Země, Měsíce a Slunce a polohy místa na Zemi ovlivňuje výšku dmutí také tvar pobřeží a úhel dna. V Evropě je největší rozpětí přílivu a odlivu poblíž pobřeží Francie v zátoce Mont-Saint-Michel, kde dosahuje až 13 metrů. Vzdutí hladiny u ústí řek s povlovným dnem způsobuje,

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

že se příliv šíří proti proudu řek. Na Labi přílivový příboj dosahuje do vzdálenosti 150 kilometrů od ústí. Také u jezer se projevují slapové jevy, ale vzhledem k velikosti hladiny jsou téměř nepatrné.

O důležitosti fenoménu svědčí několik technických vynálezů. Historicky nejzajímavější mohou být hodiny. Opat, učenec a astrolog Richard z Wallingfordu navrhl v roce 1330 klepsydru (vodní hodiny) ukazující fáze Měsice a příliv u Londýnského mostu.

Kotvy

Pokračuji dál za sanatorium *BDPAR* k novému hotelu *Gardenia Palace*. Zde se zastavím hned z několika důvodů. Nejdříve se zmíním o staré kotvě, která zde leží. Je tu dobré vykoupání, ale také příhodné místo na pozorování hejn rybek, krabů a úlovků rybářů. Vzácně lze spatřit delfína. Z terasy je dobrý výhled na plochu jezera s ptactvem a na pozadí západní Pomorie.

Zmíněná kotva může zajímat děti a romantické duše. Na ceduli u kotvy se píše, že pochází z pirátského korábu jménem *Forps*, který se potopil u Bornea roku 1806. Jsou uvedeny rozměry lodi (délka 29 m, výška 11m), počet děl (4+4+3) a posádka (30),

bohatá zlatá a stříbrná výzdoba a hlavně mladý kapitán, smělý a tvrdý Španěl šlechtického rodu. Není uvedeno, že by byl korzár.

Mnohem větší, podobně zkorodovaná kotva se nachází v parku před kostelem Narození Sv. Bohorodičky. Velmi podobná kotva odpočívá v Ravidě na hlavní ulici, na vyvýšeném místě, dobře patrná, zhruba na spojnicí, kde u břehu v moři leží charakteristický vrak lodi. Zpět v Pomorie, menší kotva leží před věží v Monastýru svatého Jiří. Novodobější masivní kotva zdobí prostor před hotelom *Regata*. Jiná se nachází v Nessebaru na ul. *Kraybrezhna* nad severním přístavem, nedaleko pozůstatku válcové kamenné strážní věže. Chcete-li sdílet kotvu v Pomorie a okolí, napište prosím: [Kontakt](#).

Vzhledem k historii a vlastnostem bahna na dně Černého moře je jisté, že někde v hlubinách leží zakonzervovaný vrak. Přejme tedy lovcům pokladů přízeň Poseidona.

Plavčíky nestrážený kamenný břeh před sanatorium lemuje rozlámaná betonová cesta. Na této cestě lze vidět majestátní sílu moře, jak se každý rok velké kusy betonu navzájem posouvají. Tohle místo respektuji kvůli mrtvé paní. Nevím, co se jí stalo, ale stává se, že se z moře někdo živý nevrátí.

Nezaregistroval jsem žádnou výstrahu o výskytu tzv. *riptide*, neboli příčném proudu. Jenomže mořské pobřeží Bulharska je dlouhé 378 km. Tak nám suchozemcům pro jistotu malá osvěta neuškodí. Můžeme se ocitnout na pláži u moře nebo oceánu, kde bývá mohutný příliv. Jde o to, že se dva proudy vedle sebe

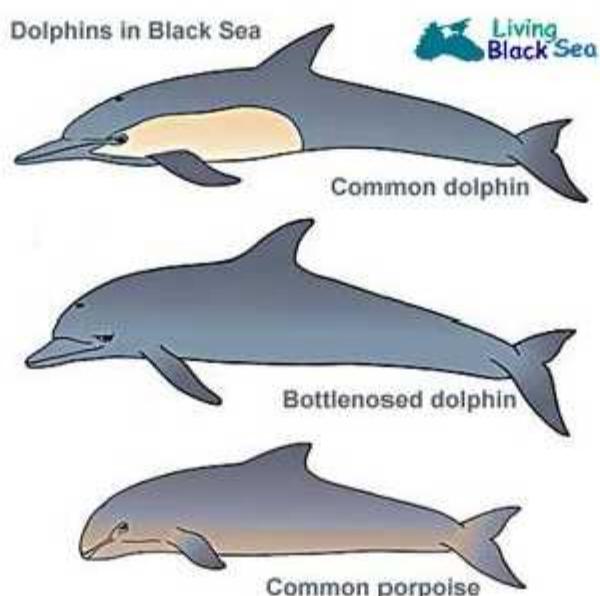
Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

ženoucí vodu na břeh spojí dohromady v jeden *riptide* vracející vodu do moře. Náhlý prudký proud odnáší plavce rychle od břehu. Když plavce ovládne panika a plave zběsile proti proudu, brzy se vysílí. Média upozorňují, že takto každým rokem utone několik nezkušených lidí. Mezi nimi i velmi zdatní sportovci. Rada je nechat se unášet nebo zamířit zvolna podél břehu, protože proud brzy zeslabne a rozplyne se ve vzdálenosti několika desítek metrů od břehu.

Mořská fauna a flora

Velká senzace je spatřit ve vodě delfina. Delfini jsou přísně chráněni. Přesto jich ročně umírá tisíce kusů nepřirozenou smrtí. Nejčastěji kvůli tomu, že se zamotají do sítí a uduší. Dříve byly ohroženými druhy kvůli lovu pro tuk do lamp, nepromokavé kůži a masu k jídlu. Neuškodí pět pomenout, že delfini jsou největší mořská zvířata žijící v Černém moři. Vyskytuje se zde tři druhy. Delfini nejsou ryby, ale savci. Rodí živá mláďata a krmí je mateřským mlékem. Plíce mohou dýchat vzduch otvorem na temeni hlavy. Aby mohli dýchat, musí se vynořit nad hladinu, zpravidla po několika minutách potápění do hloubek desíti metrů. Když spatříme hřbet delfina, můžeme slyšet zvuky vypouštěného vzduchu. V létě loví poblíž pláží, dokonce lidnatých, protože se tam stahují parmyce, kranasové, korušky a jiné ryby.

Vděčným objektem k pozorování pro děti jsou menší tvorové. Základní potravinou mořského života je neméně zajímavá mikroflóra.

Delfini žijící (a †) v černém moři

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Rapana venosa, žilkovaný měkkýš <15 cm, největší mořský gastropod a jeden z nejhorších predátorů v Černém moři;

Solen vaqina <15 cm. Zavrtává se hluboko (do 1 m) do písku a je ohroženým druhem;

Gastrana fragilis <5 cm. Velmi vzácný druh v Černém moři v důsledku predátora Rapana venosa;

Flexopecten ponticus, Černomořská hřebenatka <7 cm. Považován za vyhynulý druh od konce 90. let kvůli Rapana venosa.

Ptactvo

Pomorijské jezero patří mezi významné ornitologické lokality. Celé jezero s plochou moře až po deltu řeky Aheloy je přísně chráněná oblast o rozloze 1 tisíc hektarů. Významnější co do rozlohy, biodiverzity jsou nedaleká jezera a mokřady na severu Burgasu. Atanasovsko a Pomorijské jsou dvě jediná slaná jezera v Bulharsku. Vede tudy migrační trasa podél břehu Černého moře k deltě Dunaje a dalších řek. Kopíruje starobylou římskou cestu *Via Pontica* a tak se jí tak někdy říká. Migruje anebo tu hnízdí přes 260 zaznamenaných druhů ptáků. Přes 60 druhů je ohrožených v Bulharsku a 9 druhů celosvětově. Hejna desítek

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

tisíc ptáků, mezi nimi plameňáků, černých čápů, jeřábů, pelikánů (*Pelecanus onocrotalus*, *Pelecanus crispus*), motáků pochopů (*Circus aeruginosus*) a jestřábů (*Falco vespertinus*) sem přitahuje milovníky ptactva z celého světa.

Nejdrobnější z nich, skupinky drzých vrabců poskakují na frekventované pláži, přelétají na dosah a vyzobávají zrníčka kukuřice a přírodní drobty. Jiný početný druh jiřičky obecné si staví kulovitá hliněná hnízda na domech a klidně i ve vchodu na nejrůšnější ulici ve městě. Nezřídka hnízdo prozrazuje krustu trusu na chodníku. Začaly už také hnítit na novém hotelu *Gardenia Palace*, kudy procházím. Podle mého názoru, tato málo obsazená budova mohla být o patro nižší. Už brzy odpoledne zabírá stínem notný kus pláže, ale především tvoří dlouhou bariéru pro ptactvo pohybující se mezi jezerem a mořem.

Jestliže jsem podotknul, že v Pomorie je klid, tak hned musím dodat, že toto pravidlo ruší racci. Racků je tu více druhů, ale dominuje racek žlutonohý (*Larus fuscus*). Tito ptáci občas vytvoří skupinu asi tak tucet až dva zřejmě mladších jedinců, kteří třeba ve II hod. v noci krouží nad střechami domů. Občas jejich vzájemné volání nabírá na intenzitě, dokonale imituje lidský hlas plný emocí, vzdychů a nadávek, až tato kakofonie eskaluje ve vřavu a vy nevěříte svým uším. To se asi nejspíš perou o něco životně důležitého. Jinak racek si nebere žádné servítky, napadá druhé a okrádá je o kořist. Přitom se může vážně zranit. Racci typicky následují větší rybářské lodě. Požívají zbytky ulovených ryb, různé mořské a sladkovodní živočichy, brouky, semena, plody, vajíčka, malé ptáky, mršiny a odpad.

Nejlepším místem na pozorování ptactva na jezeru nabízí terasa s dalekohledy, prostory a stezka návštěvnického centra u Muzea soli. V Pomorie, všude kam se podíváte, na oblohu, moře, pláž, všude jsou ptáci. Proto se musíme smířit s trusem, který je třeba uklízet na balkóně či terase.

Zajímavým druhem pro pozorování může být Tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*)
https://cs.wikipedia.org/wiki/Tenkozobec_opa%C4%8Dn%C3%BD

Horizont

Od hotelu je skvělý výhled na jezero a na západní obzor Pomorie. Na horizontu vykukuje věžička církevně druhé nejvýznamnější památky po chrámu Proměnění Páně. Jedná se o věž zvonice v areálu monastýru svatého Jiří Vítězného (Свети Георги Победоносец). Monastýr neboli klášter založen řeckými přesídlenci v sedmém století byl obnoven roku 1856. Je zaznamenáno, že zde během Osmanské říše prosperoval dvůr místního feudála Selim Bey. Když se vám poštěstí, tak uvidíte a uslyšíte, jak dva zvoníci na terase tahají za provazy čtyř zvonů na zvonici. Věřím, že Bulharsku se vyhnula překotná mechanizace kostelních zvonů, která byla typickým projevem totality a měla umlčet zvoníky u nás.

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

Před klášterem, na kruhovém objezdu na nejdelší pomorijské ulici *Knyaz Boris I.* byla r. 2015 nainstalována impozantní bronzová socha [Sv. Jiří](#). Tento mučedník je patronem vojáků a Pomorie. Oslavy zde probíhají dne 6. Května.

Jestli jste navštívili zámek Konopiště, tak snad se mnou budete souhlasit, že soudě podle sbírek arcivéody Františka Ferdinanda d'Este, jakožto největšího kultovního sběratele Sv. Jiří u nás, by tuto krásnou sochou pochválil. Námětem Sv. Jiří bylo v Čechách vyzdobeno mnoho významných památek, např. kaple v zámku v Telči. Ale pro děti bude asi zajímavější odpověď na to, kde se vzal drak a proč ho Jiří zabíjí?

Západní siluetu dominují vízky resortu *Sunset*. Nedaleko se nachází nový aquapark. Odsud už je to blízko ke kulturní památce národního a světového významu. Jedná se o unikátní kupolovitou stavbu z pálených cihel postavenou asi ve 3. století n. l., která kombinuje [thráckou hrobku](#) a římské mausoleum postavené pro bohatou anhialskou rodinu.

Životní prostředí

Ekosystém Černého moře se mění přímo před naším zrakem. Stoupá hladina moře, byť se to na plážích nezdá. Masivní rybolov decimuje populace ryb. Mořský ekosystém ohrožuje nadměrná zásoba živin z řek v pobřežních vodách. Zmizela polovina druhů původních měkkýšů kvůli cizím invazivním druhům, které zde nemají přírodního nepřítele, např. viz níže požírající *Rapana venosa*.

Nejsem sám, kdo tvrdí, že se pláže pohoršily. Odpad nejenže kazí dojem, ale může být i nebezpečný. Druh odpadů se může od pláže k pláži lišit, ale cestou sem a tady na molu vidím množství plastů, zbytků instalačního materiálu, PU pěn, polystyrénu, kbelíků, úlomků nádob, přepravek, umělých provazů, lan, atp. mezi PET-kami, sáčky a všemožným drobným i nedrobným odpadem. *Община* Pomorie o této problematice [informuje](#) a řeší podle finančních možností. Radnice nabádá občany, návštěvníky a majitelé psů, aby udržovali město čisté. Bohužel, plasty se nerozloží jako organický materiál. Moře je časem rozmělní na jemno a s požírajícími rybami a skrze mořské plody se dostanou do potravinového řetězce.

Odhaduji, že většina Bulharů kouří. Možná je to tím, že tabák stojí v přepočtu jen 60 – 70 Kč za balíček cigaret. Když se vedle sebe sejde 12 mladých žen, tak jich 7 kouří a 5 nekouřících má zrovna pauzu. Však také nedopalky a krabičky cigaret hyzdí pláže, ulice a veřejná prostranství.

V tomto rozpoložení postrádám každonoční mechanizované čištění páteřních ulic. Alespoň tak tomu bylo v minulých letech.

Podobně, byť sezónním, ale běžným jevem je, jak celkem mohutní racci dobývají potravu z přetékajících kontejnerů na směsný odpad. Přitom okolo rozhazují odpad. Společné kontejnery jsou volně na ulici a místa kolem nich odpudivě zapáchají. Nic nepomůže, že na nás z nalepených plakátů kouká hezounká tvář některé z hostujících celebrit jako třeba zpěvačky *Praslavy*.

Postrádám odpadní koše ve městě, ale i na plážích je jich nedostatek. Zatím jen jednou na jaře organizuje skupina lidí generální úklid. Je jisté, že boj s odpadem dnes dokonce sjednocuje rozhádaný [Balkán](#).

Po pláži do Aheloy a Ravda

Dívám se podél zátoky moře na cíl mé cesty Aheloy a Ravda. Hned přede mnou leží pár malých pláží, kde se kupí mořské trávy a mušle slávek jedlých (*Mytilus edulis*). Zajímavější je pláž, která sahá od dvora mramorových vil k hotelu *Relax*. Pláž je unikátní černým pískem a mělkým dnem, kterou chrání vlnolam

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

vzdálený od břehu asi 200 metrů. Terén pláže má prudký sklon a černý písek se od slunce rozpaluje, až to není k vydržení. Pozvolně dno, porostlý beton, klidná a teplá voda přitahuje plavce, lovce a zejména mořskou faunu. U vlnolamu žije množství krabů. K vidění jsou velké medúzy. Podle oceánologů, popálení medúzami nezpůsobuje ochrnutí ani smrt. Mohou být nebezpečné pro alergiky, nebo když se jedovatý hlen dostane do očí či do úst.

Pokračuji po silnici podél bungalowů až na její konec. U břehu jezera plave užovka a mizí mezi stébly rákosí. Ani mořský druh není vzácností, nejčastěji k vidění u kamenných břehů. Na konci silnice je kóta s vlajícími vlajkami a hlavně dobrým výhledem. Z parkoviště vede vyvýšená cestička na náspu až k severním pánevím. V závislosti na větru a počasí se u kóty schází rozmanitá skupina lidí. Windboardisté na vlnách skáčou do výšky. Začíná tu pomyslná zóna nudistů a lidí aplikujících léčivé bláto.

Lidé jsou tu už od rána. Z úzké cesty, tak akorát na bicykl, je vidět obojí, moře a jezero. Cestu lemuje biotop s nízkou vegetací. Společenství rostlin roste ve slané, neúrodné písčité půdě. Lístky žlutých aj. drobných květů, kotvičník, rozšířená chrpa a jiné chutnají hořce. Vzácně se ale vyskytuje rostlina *Trachonium venetum*, jejíž květy jsou nasládlé. Dětem se líbí shluky šnečků, kteří jsou přilepení na větvíčkách nízkých keříků. Pěkných kompozic se pojde více a může obstát soutěž o nejlepší foto nebo Instagram prázdnin. Zajímavé jsou tmavo zelené listy fikovníku smokvoně (*Ficus carica*), dekorativně členěné do zaokrouhlených laloků. Listy evokují biblický motiv Adama a Evy v ráji.

Poměrně nebezpečné rostlině, či spíše její trnité části, se říká mořský d'as. Čas má čtyři silné trny trčící do stran. Nechceme na něj stoupnout a poranit se ani o něj pichnout kolo. Na plážích se jich naštěstí moc nevyskytuje. O to mohou být nebezpečnější. Vítr je přivane od jezera, odkud pocházejí. Z těchto trnitých plodů se dokonce vyrábí barevné korále.

Nepochybným zdravotním rizikem jsou komáři. Přítomnost mokřadu, vysoká vlhkost a silné jarní deště má význam z hlediska populace hmyzu. Z toho důvodu radnice oznamuje o opakování nástranicích šetrných biologických insekticidů na celé městské vegetaci, proti larvám komárů, blech, klíšťat, molů a pavouků. V některých letech se jich zdá se rodí méně než jindy.

Někdo si cení levandule. Údajně pomáhá odpuzovat komáry a bodavý hmyz. V Pomorie je dříve v květenství

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

než v ČR. Přestože jsou v oknech sítě, sem tam nějaký ten komár v noci zaútočí. Hlavně u dětí je to problém. Osvědčený prostředek jsou el. odpařovací destičky.

Pokračuji snad kilometr a míjím podivné mušlemi zdobené místo s několika kmeny stromů za keři na pláži. Suché kmeny zde nevyrostly a stojí jaksi výhružně. Mezi nimi se pohybuje nahý holohlavý muž. Napadá mě kultovní film *Apocalypse Now*.

Dál už nevidím živou duši. Vlastně kromě želvy na cestě, ptactva na jezeře, několika rybářských lodí na moři a na obzoru koráb Nia mířící do Nessebar. Slyším jen moře a racky. Naplno se dostavuje pocit osobní svobody a radosti z moře a přírody.

V druhé polovině cesty je pláž plošší, místy je břeh pokrytý tmavými oblázky a koberci zelených řas. První slunečníky od sebe mají vzdálenost cca 50 metrů. Více lidí je u nového *Hotelu Wave Resort*. O kus dál na samém břehu stojí vysoký temný bunkr. Je to relikt z raného období studené války, kdy Bulharsko jako zakládající člen Varšavské smlouvy, opevňovalo svou hranici s Tureckem. Turecko bylo členem nepřátelské aliance NATO.

Dál lidí výrazně přibývá. Nad břehem u zoraného pole stojí desítky zaparkovaných aut. Ústí zde do moře potůček se sladkou vodou, který přitéká ze západu. Následuje kemp se zvýšeným betonovým břehem a řadou letitých půlkulatých rekreačních domků, některé v rekonstrukci. Výhodou kempu je stín lesa listnatých stromů v deltě řeky Aheloy. Po přebrodění proudu se ocitám pod novým resortem. Na stoupající plážové cestě se otevírá pohled na zajímavé útesy a půlkulatou zátoku. Před resortem mám na výběr, bud'to zpět, kudy jsem přišel, nebo taxi u vrátnice, nebo po silnici cca 1 km na autobus do Aheloy, anebo pokračovat po pláži dál do Ravda.

Pokračuji dál. Zátoku dělí na dvě poloviny malý poloostrov s galejí pro lodě. První část je čistá, příjemná a plná rekreatantů. Druhá část je delší, prázdná, nelákavá a s mělkým dnem a klidnou hladinou, hodnou názvu *Mare Tranquillitatis*.

Chvíli přemýslím, jestli jít přes útes nebo pokračovat podél zátoky. Rozhoduji se pro břeh. Cílem je malý přístav Aheloy na špici útesu. V písce vidím jen tisíce stop ptáků. Jenže břeh se nenápadně úží, až se kvůli útesu a balvanům začínám brodit. Na nohách mám přezkové nazouváky a bořím se v lepivém bahně po kotníky. Kalím vřelou vodu a brzdí mě chuchvalce řas.

Voda mě sahá k šortkám. Je vedro. Slunce pálí. Slamák na hlavě nepomáhá. Vysoký hliněný útes nade mnou nepomáhá. Začínám litovat a už vidím, že se na zbývajících 10 metrech budu muset položit na vodu. Drží mě mobil v batůžku. Náhle mě vysvobozuje pevný kámen pod nohami. A další a další až už vím, že jsem z nejhoršího venku.

Uf, to bylo o fous. S velkou úlevou si prohlížím zátoku a rybářské bárky. Lodě mají registrační čísla ve tvaru Pomorie (Pm), Burgas (By), Nessebar (Hc), Sozopol (C3). V Pomorie je k vidění Pm001, Pm002, Pm003, Pm004. Rybáři mají své čluny pojmenované hlavně ženskými jmény jako třeba česká Anička.

Za rybářským přístavem vybíhám nahoru podél resortu s vysokým majákem. Opět mám na výběr, zůstat nahoře nebo sejít na pláž. Velmi příjemná, úzká dlouhá pláž, z kraje relativně obsazená, leží v rozlehlé zátoce pod vysokým útesem. Dno břehu je strmé a kamenité. Počet lidí řídne, až v polovině už není živáčka za dlouhým molem, které je ústí přepadu z čističky odpadních vod. Nahoru na útes nebo dolů zde vede vyšlapaná cesta. Odhaduji, že druhý konec dál za molem neprojdu, neboť v dálce vidím černou skálu až do moře a riskovat už nehodlám. Cesta je strmá. Pitná voda došla.

Nessebar

Mezi útesem a čističkou je nehostinný prostor.

Jen pár stovek metrů dál míjím osamocenou skupinu nových hotelů. Ve velkém bazénu poblíž cesty se koupe jedno dítě a dva dospělí. Jinak nikdo. Ptám se vrátného, jak nejlépe do města na autobus. Vrátný zjišťuje,

Průvodce Pomorie (Поморие) aneb sůl a moře nad zlatem

odkud jsem, radí a ochotně vybízí napustit si vodu. Na okraji Ravda zjišťuji pohledem dolů, že jsem mohl pokračovat po cestě podél moře. Takto procházím volně resortem a opět dolů k moři. Obsazená dlouhá pláž je široká a klasicky resortní. Než přicházím stinnou ulicí plné hospůdek a obchůdků ke kašně na náměstí u radnice, musím naposledy vystoupat na útes. Stojím vedle terasy vylidněné restaurace a zaslechnu češtinu. A zde se mi nabízí nejhezčí podívaná druhé poloviny výletu. Šíré moře a výhled podél pláží směrem k Nessebar a na

Burgaský záliv včetně siluety zástavby Pomorie a dál. A pod mýma nohami na špici útesu leží několik zajímavých, oddělených malých pláží.

Milým překvapením je, že dříve jaksi opomíjená Ravda má co nabídnout a musím se sem ještě vrátit. Ale jinou cestou.

Stalo se vícekrát a tak neváhám doporučit výlet spojený třeba s Nessebar a Sunny Beach, jak pro zdejší kolorit tak obchůdky a výtečné restaurace jako je třeba ověřená *Chuchura*.

Pomorie

Průvodce Pomorie (Поморье)

aneb sůl a moře nad zlato

Napsal P. James

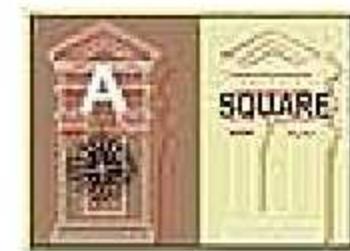
Ilustrace Vítězslav Lotrandt

© 2020 All rights reserved

Vydáno <https://asquare.cz/>

Leden, 2020

Info: contact@asquare.cz

Asquare.cz